

Demokratikus Innovációk és a magyar pártok
(131408 jelű „OTKA” posztdoktori kiválósági program (PD_19) NKFIH projekt)

2019. december – 2023. november
Kutatásvezető: Oross Dániel, PhD

ZÁRÓBESZÁMOLÓ

Tartalomjegyzék

Demokratikus Innovációk és a magyar pártok	1
1. Az 131408 jelű NKFIH kutatási program eredményeinek rövid, tényszerű összefoglalása	2
2. Az 131408 jelű NKFIH kutatási program bemutatása és alapvető céljai	3
Saját PhD-programjukban a projekt eredményeit felhasználó vagy arra építő doktoranduszok:	3
Kapcsolódó kutatási programok:	3
3. A 131408 jelű NKFIH kutatási program fő kérdései	4
Deliberatív alkotmányozás kutatási tématerület	6
4. Az 131408 jelű NKFIH kutatási program időbeli ütemezése és tudományos eredményei	7
I. szakasz: elméleti és módszertani megalapozás	7
II. szakasz – kvalitatív adatfelvétel (interjúk)	7
III. szakasz – kvantitatív kutatások: 3 különböző survey vizsgálat	8
5. A 131408 jelű NKFIH program tervezett és a megvalósított indikátorai, disszemináció	9

1. Az 131408 jelű NKFIH kutatási program eredményeinek rövid, tényszerű összefoglalása

Magyarországon a képviseleti demokrácia intézményeit kiegészíteni igyekvő demokratikus innovációk terjedése korlátozott, illetve meghonosodott gyakorlatokat (pl. országos és helyi népszavazás) az állampolgári kezdeményezések helyett a pártpolitika szereplői uralják. Az országos és helyi szintű kormányzást nem hatja át a társadalommal való együttműködés szándéka, és jellemzően az állampolgári közösségek is korlátozott igényekkel lépnek fel a döntéshozatalba való bekapcsolódást illetően. Ebből adódóan Magyarország azon esetek közé tartozik, ahol a demokratikus innovációk terjedése kevésbé sikeres. Ugyanakkor számos olyan gyakorlat jött létre pártokon belül (online döntéshozatali fórumok), a jelölt-kiválasztás terén (előválasztás), valamint a választópolgárokkal kialakított országos (nemzeti konzultáció) és helyi szintű (Kispest önkormányzata által létrehozott közösségi költségvetési program) konzultáció terén, amelyek tudományos vizsgálatára a témát kutató nemzetközi szakértőkkel, kutatókkal együttműködésben szisztematikus, nemzetközi összevetésre alkalmas kutatási szempontrendszer mentén került sor. A projekt keretében egy kvalitatív és három kvantitatív adatfelvétel készült.

A kutatási projekt disszeminációja rendkívül sokoldalú, beleértve a kutatás eredményeit magyar nyelven összefoglaló monográfiát, a magyar nyelvű tudományos folyóiratcikkekét éppúgy, mint az angol nyelvű, impakt faktoros publikációkat és szerkesztett kötetekben megjelent könyvfejezeteket. Az eredmények közül kiemelendő a magyar pártok kvalitatív adatok alapján kidolgozott digitalizációs indexe, amely jövőbeli empirikus számára a hazai pártok digitalizálódásának mérésére hatással lehet.

Brief summary of the results of the NKFIH research program number 131408

In Hungary, the spread of democratic innovations that seek to supplement the institutions of representative democracy is limited, and established practices (e.g. national and local referendums) are dominated by actors of party politics instead of citizen initiatives. Government at the national and local level is not imbued with the desire to cooperate with society, and citizens' communities also have limited demands regarding involvement in decision-making. As a result, Hungary is one of those cases where the spread of democratic innovations is not very successful. At the same time, a number of practices have been established within parties (online decision-making forums), in the field of candidate selection (primary elections), as well as in terms of consultation procedures both at national (national consultation) and local level (community budget program established by the municipality of Kispest). Therefore scientific investigation in cooperation with international experts and researchers researching the topic was carried out according to a systematic system of research criteria suitable for international comparison. In the framework of the project, one qualitative and three quantitative data collections were made.

The dissemination of the research project is multifaceted, including a monograph summarizing the results of the research in Hungarian, scientific journal articles in Hungarian as well as in English and book chapters published in edited volumes. Among the results, the digitization index of the Hungarian parties developed on the basis of qualitative data should be highlighted, which may have an impact on the measurement of the digitization of the Hungarian parties for future empirical research.

2. Az 131408 jelű NKFIH kutatási program bemutatása és alapvető céljai

A demokratikus innovációk kutatása olyan sikeresen megvalósított gyakorlatokra, módszerekre fókuszál, amelynek célja a demokratikus kormányzat és a politika struktúráinak, folyamatainak megváltoztatása azok javítása érdekében.

Magyarországon a témakört korábbi kutatás nem vizsgálta, a szisztematikus, tudományosságra építő alapozó kutatások elmaradtak, annak ellenére is, hogy időközben számos demokratikus innováció jött létre hazánkban. A kutatás egyik legfontosabb innovációja, hogy kidolgozta a demokratikus innovációk hazai vizsgálatának elméleti keretrendszerét, valamint esettanulmányokon keresztül beágyazta a hazai eredményeket a nemzetközi tudományos diskurzusba. A kutatás eredményei révén bizonyítást nyert, hogy a demokratikus innovációkhoz köthető ígéretet mintegy két százalékát képezik a magyar pártok nyilvánosságra hozott választási programjai szövegének, valamint az is kiderült, hogy a képviselői demokrácia és a közvetlen demokrácia részvételi intézményeinek reformját célzó javaslatok vannak túlsúlyban a vizsgált programokban. A részvételi költségvetés hazai tapasztalatai kapcsán a politikusokkal készült interjúk eredményei azt sugallják, hogy a politikusok elfogadják az állampolgárok részvételének előmozdítására a szakirodalom által felhozott érveket, valamint az újonnan megválasztott helyi politikusok kifejezetten törekednek arra, hogy új kapcsolattartási lehetőségek megteremtésével növeljék pártjuk helyi beágyazottságát. A kérdőíves vizsgálat eredményeiből kiderült, hogy az állampolgárokkal folytatott tanácskozásokat előnyösnek tartják mind az állampolgárok, mind a politikusok, a helyi tanácskozások pedig valamennyi vizsgált javaslat közül a leginkább támogatott javaslatnak bizonyultak, ami jó hír a közösségi gyűlés hazai meghonosodásának lehetőségei szempontjából.

A kutatási program a Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetében valósult meg, de más kutatóműhelyek, intézmények és személyek is kapcsolódtak hozzá.

Kapcsolódó, külső kutatók:

- Sergiu Gherghina, professzor, Glasgow University, aki 2021 őszén vendégkutatóként segítette a nemzetközi workshop szervezését.

Saját PhD-programjukban a projekt eredményeit felhasználó vagy arra építő doktoranduszok:

- Kovarek Dániel, CEU;
- Bavlsík Richárd és Nagy Ákos BCE

Kapcsolódó kutatási programok:

Olyan kutatások, programok és projektek, amelyekkel együttműködött a 119603 jelű NKFIH projekt:

- Cost Action “Constitution Making and Deliberative Democracy”, melynek irányítóbizottsági tagja majd alelnöke voltam (2018-2022).
- TK-01014677 – Értékek, identitások, kutatói együttműködés

A projekt időszaka alatt elnyert, témához kapcsolódó kutatási programok:

- „A részvétel összekapcsolódó, nyitott, befogadó és rugalmas terei” (INSPIRE) Horizon Europe kutatás, kutató (2024-2027).

3. A 131408 jelű NKFIH kutatási program fő kérdései

A kutatás fő kérdése az volt, hogy a magyar pártokon belül a 2000 óta eltelt időszakban milyen demokratikus innovációk születtek, illetve a pártokon belüli demokrácia új eszközei milyen új intézmények létrejöttéhez vezettek a választókkal való kapcsolattartást illetően országos és helyi szinten?

A pártok választási programjainak és alapszabályainak elemzése alapján a demokratikus innovációkhoz köthető ígéretetek mintegy két százalékát képezik a magyar pártok nyilvánosságra hozott választási programjai szövegének, vagyis összességében (különösen a belga pártok programjaihoz képest) a magyar pártok programjaiban nem kiemelkedően fontos terület a demokratikus innovációk témaköre. A nemzetközi tipológiában meghatározott kategóriák szerint a képviseleti demokrácia és a közvetlen demokrácia részvételi intézményeinek reformját célzó javaslatok dominálnak a vizsgált programokban. Az állampolgárokkal történő tanácskozás kevésbé hangsúlyos a pártok programjaiban és a javaslatokból hiányoznak a deliberatív demokrácia nemzetközi szakirodalma által javasolt módszertani megfontolások. Az e-demokráciára vonatkozó javaslatok főként a választási eljárással kapcsolatban fogalmazódtak meg.

A kutatás eredményei alapján a magyar pártok által alkalmazott demokratikus részvételi gyakorlatok négy fő kategóriába sorolhatók aszerint, hogy mi áll a tevékenységük középpontjában: a vita, az oktatás, a közvetlen döntés és a civil szerepvállalás. A vitaorientált gyakorlatok elősegítik a kommunikációt a pártelit és a tagság, illetve a párt és az állampolgárok között. Az oktatási gyakorlat célja, hogy az állampolgárokat (leggyakrabban a párttagokat) tájékoztassa a párt ideológiájáról, és szocializálja őket a párt politikai értékei mentén. A közvetlen döntés gyakorlata egyaránt vonatkozik személyi kérdésekben való döntésre (például előválasztások során) és szakpolitikai kérdések eldöntésére (népszavazás). A civil szerepvállalás gyakorlata lehetővé teszi az állampolgárok számára, hogy véleménynyilvánítsanak szakpolitikai kérdésekben és kommunikáljanak politikai szereplőkkel általános (online petíciók) vagy ország-specifikus eszközök (például nemzeti konzultáció) révén. A részvételi gyakorlatokat az alábbi táblázat foglalja össze:

1. táblázat: A magyar pártok részvételi gyakorlatai

Párt	Deliberáció	Oktatás	Közvetlen döntés	Állampolgári elköteleződés
MSZP			Előválasztások Pártszavazás (online)	
Fidesz-MPP	Országjárás			Nemzeti Konzultáció
KDNP				
Jobbik	Országjárás		Előválasztások	
LMP	Helyi klubok		Pártszavazás, előválasztások	
DK			Pártszavazás (online). előválasztások	
Párbeszéd			Előválasztások	
Mi Hazánk	Országjárás	Népfőiskola		
MKKEP	Helyi klubok	Népfőiskola		
Momentum	Helyi klubok Online fórumok		Előválasztások	Online petíciók

Forrás: Oross–Gherghina, 2023: 9

A vitaorientált gyakorlatok között az egyik leggyakoribb esemény az országjárás, egy olyan rendezvénysorozat, ahol a párt elitje pártszervezetről pártszervezetre utazik. A

kampányidőszakon kívül megtartott országjárások a tanácskozás jellegét tekintve különböznek a kampánygyűlésektől, mivel előre meghirdetett témáik vannak, a résztvevők pedig kérdezhetnek a politikusoktól és javaslatokat tehetnek. A vitaorientált gyakorlatok közé tartoznak a helyi klubrendezvények, a pártok helyi szervezeti egységei által szervezett találkozók is, amelyek a helyi problémákra fókuszálnak, lehetővé téve a tagok számára, hogy véleményt formáljanak, vagy javaslatokat tegyenek olyan ügyekre, amelyeket a párt helyi szervezete fókuszálhat és olyan lépésekre, amiket végrehajthat. A tanácskozási gyakorlatok kapcsán az interjúalanyok a COVID-19 világjárvány hatásaként jelentkező társadalmi korlátozások hatásaként említették azt, hogy az online fórumok népszerűvé váltak. Az online fórumok ugyan helyettesíthetik a tanácskozási eseményeket, például gyűléseket vagy helyi eseményeket, de a digitalizáció ennél mélyebb hatást gyakorolt a pártok működésére, annak minden szintjét érintette.

A népfőiskolai rendezvények lehetővé teszik, hogy párttagok és aktivisták együtt töltsenek néhány napot és szakértők előadását hallgassák meg különböző témákban.

A közvetlen demokrácia intézményei a rendszerváltást követően a magyar politikai gyakorlat részévé váltak. A párton belüli közvetlen demokrácia intézményének az MSZP-n belül van a legrégebbi hagyománya. A tagságnak a párt döntéshozatalába való közvetlen bevonására a párt alapszabálya a pártszavazást „az aktív párttagok közösségi döntéshozatali jogaként” határozza meg. Az elmúlt évtizedben több párt is bevezette a párton belüli online népszavazást, amely lehetővé teszi a párttagok számára, hogy konkrét szakpolitikákkal kapcsolatban közvetlenül véleményt nyilvánítsanak.

A baloldali pártok (MSZP, Párbeszéd) a 2019-es önkormányzati választásokon a jelöltek kiválasztására meghonosították a nyílt előválasztások intézményét, hogy összefogják a szétterjedt ellenzékot, majd hat ellenzéki párt (MSZP, Jobbik, LMP, DK, Párbeszéd és Momentum) döntött úgy, hogy a 2022-es országgyűlési választásokon induló jelöltjeit előválasztáson méretik meg.

A pártok lehetővé teszik az állampolgári, civil szerepvállalás és az önkéntesség bizonyos olyan formáit is, amelyekhez nincs szükség a szervezethez való erős kötődésre. A Fidesz ellenzéki pártként 2005-ben hozta létre a Nemzeti Konzultációt. A párt 2010-es kormányra lépése óta a konzultációk egyfajta kérdőívve alakultak, amelyet a kormány küld el a magyar állampolgároknak postai úton. A Nemzeti Konzultáció magyarországi gyakorlata 2010 után többször képezte akár jogszabályi változtatás, akár népszavazás előkészítő szakaszát. A Momentum lehetővé teszi, hogy az állampolgárok online petíció keretében, meghatározott számú aláírás esetén beleszólhassanak különböző ügyekbe. Ha a meghatározott számú aláírás összegyűlt, akkor az adott kérdést a párt különböző szerveinek meg kell megtárgyalniuk.

A kutatás vizsgálta továbbá azt, hogy országgyűlési képvisellel rendelkező pártok parlamenti képviselői mit gondolnak a különböző hazai demokratikus innovációkról, illetve milyennek ítélik a választók politikai képességeit, alkalmasságát a demokratikus innovációkba való bekapcsolódásra?

A kutatás során végül a képviselőkön túl a párttagok és az állampolgárok kérdőíves megkérdezésére is lehetőség nyílt, így a három csoport véleménye összevethető a kutatás eredményei alapján.

Az adatok alapján helyi szintű tanácskozások szervezése jelentheti a politikai kiábrándultság ellenszerét: a közmeghallgatás jobb, a deliberatív demokrácia eszköztárával történő intézményesítése feltehetőleg kitérés pontot jelenthet, mert mind a politikusok, mind az állampolgárok előnyösnek találják helyi deliberatív fórumok szervezését. Az állampolgárok szintén előnyösnek tartották nemzeti szintű döntések megvitatást célzó tanácskozások szervezését, s bár ezek intézmény támogatottsága a politikusok körében alacsonyabb volt, általános megítélése mégis kedvező. A döntéshozatal független szakértőkre és független

ügynökségekre delegálása szintén széleskörű támogatást élvez mindhárom vizsgált csoport körében. A képvisleti demokrácia kedvezőtlen megítélését tükrözi, hogy a kérdezettek nem a képviselői mandátum meghosszabbításában látják a reformok lehetséges irányát és kifejezetten nem értenek egyet azzal, hogy az Országgyűlésben zajló viták minősége jó volna.

A létező demokratikus eszközökkel kapcsolatos kijelentések között a politikusok és állampolgárok között egybecsengően pozitív megítélés alá esett a népszavazás döntéshozatalban játszott szerepe, ám a képviselők az állampolgároknál nagyobb mértékben értenek egyet ezzel az állítással.

A közügyekbe való beleszólási lehetőségek megítélésekor az állampolgárok a politikusoknál nagyobb mértékben értenek egyet azzal, hogy több és közvetlen beleszólással kell bírniuk az állampolgároknak a döntéshozatalba. Érdekes azonban, hogy az állampolgárok a politikusoknál kevésbé gondolják úgy, hogy az állampolgárok ugyanolyan jó döntéseket tudnak hozni, mint a politikusok, vagyis önnön döntéshozási kompetenciájukban nem bíznak. Habár úgy gondolhatnánk, hogy a demokrácia működésére az országgyűlési képviselők bírnak a legnagyobb befolyással, érdekes módon éppen e csoport tagjai bizonyultak a leginkább elégedetlennel azzal kapcsolatban.

A kutatás nemzetközi kutatási eredmények tükrében azt feltételezi továbbá, hogy baloldali pártok képviselői nyitottabbak a demokratikus innovációk iránt, mint a jobboldali képviselők. A kutatás feltételezi továbbá, hogy a magyar pártpolitika polarizáltsága okán a kormány/ellenzék törésvonal a demokratikus innovációk megítélésére is kihat.

A kutatás eredményei alapján hazánkban is a posztmaterialista, liberális és kozmopolita értékeket valló pártok (Párbeszéd, DK, Momentum) járnak élen a különböző demokratikus innovációk megfogalmazásában, míg a materialista, nacionalista és autoriter nézeteket magukénak valló pártok (Fidesz, Jobbik) kevésbé elkötelezettek azok iránt.

A kapott eredmények alapján az is megállapítható, hogy az ellenzéki pártok politikusai és választói kis mértékben támogatóbban állnak a demokratikus innovációkhoz, mint a kormánypártiak. Az a tény, hogy a Nemzeti Konzultációval kapcsolatban az ellenzéki pártok nem értenek egyet sem azzal, hogy az intézmény bevonja az állampolgárokat, sem azzal, hogy elfogadottabbá teszi a döntéseket, arra mutat rá, hogy a polarizáció befolyásolhatja a demokratikus innovációkról alkotott elképzeléseket.

Deliberatív alkotmányozás kutatási tématerület

Az eredeti kutatási programban semmilyen említés nem történt a demokratikus innovációk alkotmányozással kapcsolatos vitákban játszott szerepéről. A kutatás során azonban a kutatásvezető tagja lett egy kutatók közötti nemzetközi együttműködésnek, amelynek kulcsterülete volt a deliberatív demokrácia alkotmányos vitákban játszott szerepe Európában, ezért a kutatás nem kerülhette el, hogy ne reflektáljon a témakörre. Ennek keretében egy angol nyelvű riport készült a magyarországi helyzetről, illetve egy a lengyel és a magyar helyzetet összevető könyvfejezet jelent meg a nemzetközi kutatási együttműködés eredményeit összefoglaló kötetben.

4. Az 131408 jelű NKFIH kutatási program időbeli ütemezése és tudományos eredményei

A kutatás négy, időben egymásra épülő szakaszból állt:

I. szakasz: elméleti és módszertani megalapozás

Eredmény: Oross Dániel, PhD: Versengő demokráciafelfogások, új részvételi lehetőségek? Képviselet, részvétel, deliberáció és demokratikus innovációk, *Politikatudományi Szemle*, XXIX (4), p. 120-128., (2020)

A demokratikus innovációk vizsgálatához olyan tipológia szükséges, ami a lehető legszélesebb áttekintését adja a demokratikus innovációk sokszínű gyakorlatának. Ennek érdekében a kutatás adaptálta az Elstub és Escobar szerzőpáros által a demokratikus innovációk azonosítására kidolgozott tipológiát a magyar esetekre (Elstub–Escobar, 2019: 14). A tipológia fő erőssége az, hogy részletes körkép készítését teszi lehetővé, de nem zárja ki a leginnovatívabb újításokat sem, így a tipológia által a folyamat és annak eredménye is jellemezhető (Elstub–Escobar, 2019: 26-27).

Az elméleti megalapozás a képviseleti demokrácia megközelítésén túl a részvételi, a deliberatív és a közvetlen demokrácia szempontrendszerére is kitért, majd a demokratikus innovációk mind szélesebb szakirodalmának ismertetését követően azonosítottam néhány olyan magyarországi gyakorlatot, amelyek tudományos vizsgálata időszerűnek bizonyult. Noha a nemzetközi szakirodalomban a képviseleti demokrácia kulcsszereplői, a pártok és a demokratikus innovációk között sokáig ellentétet feltételeztek a kutatók, ez a szemlélet mára megváltozott. A magyar társadalom fejlődéséből fakadóan a magyar eset egyik sajátosságaként azonosítottam, hogy a demokratikus innovációk alkalmazói elsősorban a pártpolitika szereplői. Korábban nem készült adatfelvétel arról, hogy a magyarországi pártok milyen környezetben alkalmaznak demokratikus innovációkat, a pártok tisztségviselői, parlamenti képviselői mit gondolnak az állampolgárok politikai részvételi kompetenciáiról, illetve a nemzetközi gyakorlatban megjelent új, innovatív megoldások hazai alkalmazhatóságáról. A kutatás megalapozó szakaszában ezért elkészítettem az interjúk vezérfonalát valamint összeállítottam és szakértők körében egyeztettem a kvantitatív adatfelvételekhez használt kérdőíveket.

II. szakasz – kvalitatív adatfelvétel (interjúk)

Eredmények: Oross Dániel, PhD, Tap Paul: Moving online: political parties and the internal use of digital tools in Hungary. *European Societies*. 25:2, 346-70, <https://doi.org/10.1080/14616696.2021.1943485>, 2021

Oross Dániel, PhD, Tap Paul: Using deliberation for partisan purposes: evidence from the Hungarian National Consultation. *The European Journal of Social Science Research*, 34:5, 803-820. <https://doi.org/10.1080/13511610.2021.1995335> 2021

Oross, D., Kiss, G. More than just an experiment? Politicians arguments behind introducing participatory budgeting in Budapest. *Acta Polit* 58, 552–572 (2023). <https://doi.org/10.1057/s41269-021-00223-6>

Daniel Oross, Sergiu Gherghina: Closer to Citizens or Ticking Boxes? Political Parties and Participatory Practices in Hungary. *Communist and Post-Communist Studies* 56 (3): 127–149. <https://doi.org/10.1525/cpcs.2023.1825060> 2023

A kvalitatív adatfelvétel 2020 márciusa és októbere között zajlott, melynek keretében 26 interjú készült 10 párt politikusaival (a teljes listához lásd a függelék). Elfogadva Richard Katz és Peter Mair (1993: 594.) azon meglátását, miszerint a pártszervezetek nem egységes szervezetek, a válaszadók kiválasztásakor olyan interjúalanyok kaptak felkérést, akiknek véleményével megismerhető a párt „három arca”: a párt közhivatalban lévő képviselői (pl. pártelnök, parlamenti csoportvezető, Európai Parlamenti képviselői) a párt központi

irodájának, vagyis a párt ellenőrzési és igazgatási funkciókat ellátó testületeinek munkatársai (pl. operatív igazgató), valamint a párt helyi szintű képviselői (helyi pártvezetők, polgármesterek, önkormányzati képviselők). A pártok társadalmi kapcsolatainak megítéléséhez pártok szakértői, pártalapítványaik vezetői is meghívást kaptak. Az interjú során a kérdeztettek a párttagságról, a képviselők tevékenységéről, a részvételi demokrácia jelentéséről, a párton belül hozott különféle döntésekről, az online tevékenységekről és a tanácskozásról feltett 12 kérdésre válaszoltak, az interjúk átlagos időtartama 50 perc volt. Az interjúk feldolgozása NVivo szoftver segítségével történt. Az interjúrészletek kötetben történő közzétevésekor kizárólag az interjú sorszámát jelzem, mert az interjúalany nemének, pártjának, életkorának, valamint neve kezdőbetűinek feltüntetése nagyon megkönnyítené az interjúalanyok azonosítását. A nevek kezdőbetűinek kóddal történő helyettesítésével (Interjú 1, Interjú 2, Interjú 3...) célom az volt, hogy biztosítsam az anonimitást.

III. szakasz – kvantitatív kutatások: 3 különböző survey vizsgálat

1. *Párttagok survey, saját szervezés*

Az első kvantitatív adatfelvétel online történt 2020. november 12-e és 2021. január 4-e között, a vizsgálatba 1035 párttag és önkormányzati képviselő kapott meghívást. A mintavétel tudatos mintavételi eljárás alapján készült, a beérkezett válaszokból készült minta 206 megkérdezett válaszait tartalmazza.

2. *Országgyűlési képviselők survey, saját szervezés*

A második kvantitatív adatfelvétel hibrid módszerrel¹ történt. A populációba csak azok a képviselők kerültek, akik olyan pártok színeiben indultak, amelyek parlamenti pártok, a megválasztott parlamenti képviselők mindegyike megkapta a kérdőívet. A kérdőívet 2021. május 15. – 2021. június 30 között összesen 49 országgyűlési képviselő töltötte ki. A Demokratikus Koalíció képviselői közül 3, a Fidesz–KDNP 10, a Jobbik 9, az LMP 3, az MSZP 12, a Párbeszéd Magyarországért 3 a független képviselők közül pedig 9 képviselő vett részt a vizsgálatban. A pandémia okozta nehézségekből kifolyólag a vártnál kevesebb országgyűlési képviselőt sikerült elérni, a Nyugat-Európában sztenderd és elfogadható arányt a Covid 19 járvány miatt nem sikerült megközelíteni.

3. *Lakossági adatfelvétel: (adatfelvevő: IDEA Intézet)*

A harmadik adatfelvétel 2021. május 1 és 2021. június 15 között készült, kitöltése a közösségi médián keresztüli célzott hirdetésekkel került támogatásra. Az adatfelvétel célzottan a pártpreferenciával bíró választókra, mint célcsoportra optimalizáltan készült. Az adatbázis 1337 magyar állampolgárról szolgál nemre, korra, végzettségre nézve reprezentatív információkkal.

IV. szakasz – disszemináció

E szakasz célja a kutatás során összegyűjtött elméleti, kvalitatív és kvantitatív eredmények integrálása volt. A disszeminációt nagyban megkönnyítette, hogy a vezető kutató a fent említett Cost Action program tagjaként számos nemzetközi találkozón vehetett részt és többhetes vendégkutatói látogatásai alkalmával a téma kiemelt szakértőivel találkozhatott. Az

¹ A koronavírus-járvány miatt bevezetett korlátozások jelentősen megnehezítették az adatfelvételt: az Országgyűlés épülete a vizsgálat idején nem volt látogatható, így a képviselőket telefonon, e-mailben és Messengeren kerestük meg. A járványhelyzettel járó bizonytalanságok miatt a képviselők legtöbb esetben nem vállalták a személyes találkozót, így a lekérdezés online történt.

eredmények disszeminációjának részét képezte a Bibó István Szakkollégium Politikatudományi Műhelyében két féléven keresztül a vezető kutató által tartott műhelyszeminárium, ami egyúttal a monográfia megírását is segítette.

A kutatás során felvett adatok elérhetők a TK Kutatási Dokumentációs Központja által működtetett <https://openarchive.tk.mta.hu/552/> honlapon.

5. A 131408 jelű NKFIH program tervezett és a megvalósított indikátorai, disszemináció

A kutatási program benyújtásakor a következő indikátorok teljesülését vállaltam:

- 1 darab nemzetközi workshop megszervezése – hiánytalanul megvalósult.
- 2 darab magyar nyelvű konferencia-előadás – hiánytalanul megvalósult.
- 2 darab magyar nyelvű folyóirat cikk – hiánytalanul megvalósult.
- 3 darab nemzetközi konferencia-előadás – hiánytalanul megvalósult.
- 3 darab angol nyelvű kézirat benyújtása – hiánytalanul megvalósult.
- 1 darab magyar nyelvű monográfia – hiánytalanul megvalósult.

Ahogy az adatfelvétel, úgy a disszemináció terén is túlteljesítésről beszélhetünk, úgy, hogy a projekt disszeminációja nem áll le 2023. decemberével, hanem 2024-ben is tovább folytatódik.

Az alábbiakban minden indikátorra vonatkozóan részletesebben is bemutatom a megvalósulás időpontját és módját.

2. táblázat Megvalósulás részletesen

Indikátor száma (db)	Indikátor leírása	Megvalósulás ideje	Megvalósulás
1	workshop szervezése	2021	2021. szeptember 23-25, a Magyar Tudományos Akadémia Nemzetközi konferenciatámogatási programja által társfinanszírozott workshop „Challenges of Democratic Innovations in Europe: Citizens, Politicians and Institutions” címmel. https://deminnoworkshop.wixsite.com/2021
2	hazai konferencia-előadás	2022, 2023	A Magyar Politikatudományi Társaság XXVII. Vándorgyűlése, Székesfehérvár, 2022. június 9, Kovarek Dániellel közös előadás. A Magyar Politikatudományi Társaság XXVIII. Vándorgyűlése, Szeged, 2023. május 25. Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar. Bavlsík Richárddal és Nagy Ákossal közös előadás.
2	hazai folyóiratban megjelent tanulmány	2020, 2022	Oross Dániel, PhD: Versengő demokráciafelfogások, új részvételi lehetőségek? Képviselés, részvétel, deliberáció és demokratikus innovációk, <i>Politikatudományi Szemle</i> , XXIX (4), p. 120-128., (2020) Oross Dániel, Kiss Alexandra: Demokratikus innovációk a magyar pártok választási programjaiban. <i>Politikatudományi Szemle</i> , XXXI : 2 pp. 7-28. , 22 p. (2022) Kiss, Gabriella ; Oross, Dániel: Állampolgári bevonás járvány idején: részvételi költségvetés az önkormányzati

			<p>döntéshozatalban. <i>Comitatus Önkormányzati Szemle</i>, 32 : 243 pp. 50-56. , 7 p. (2022)</p> <p>Oross Dániel – Szentgáli-Tóth Boldizsár (szerk.) Bibó Jogi és Politikatudományi Szemle, Demokratikus innovációk a magyar politikában című különszám</p> <p>https://www.eltereader.hu/kiadvanyok/https-www-eltereader-hu-media-2021-12-bjpsz-2021-kulonszam-v3b-web-pdf/</p>
--	--	--	---

Indikátor száma (db)	Indikátor leírása	Megvalósulás ideje	Megvalósulás
3	nemzetközi publikáció benyújtása	2021, 2022, 2023	<p>Oross Dániel, PhD, Tap Paul: Moving online: political parties and the internal use of digital tools in Hungary. <i>European Societies</i>. 25:2, 346-70, https://doi.org/10.1080/14616696.2021.1943485, 2021</p> <p>Oross Dániel, PhD, Tap Paul: Using deliberation for partisan purposes: evidence from the Hungarian National Consultation. <i>The European Journal of Social Science Research</i>, 34:5, 803-820. https://doi.org/10.1080/13511610.2021.1995335 2021</p> <p>Oross Dániel, PhD, Mátyás Eszter, Gerghina Sergiu: Sustainability and Politics: Explaining the Emergence of the 2020 Budapest Climate Assembly. <i>Sustainability</i>, 13(11), 6100; https://doi.org/10.3390/su13116100, 2021</p> <p>Oross, D., Kiss, G. More than just an experiment? Politicians arguments behind introducing participatory budgeting in Budapest. <i>Acta Polit</i> 58, 552–572 (2023). https://doi.org/10.1057/s41269-021-00223-6</p> <p>Daniel Oross, Sergiu Gherghina: Closer to Citizens or Ticking Boxes? Political Parties and Participatory Practices in Hungary. <i>Communist and Post-Communist Studies</i> 56 (3): 127–149. https://doi.org/10.1525/cpcs.2023.1825060 2023</p>
3	nemzetközi konferencia-előadás	2020, 2021, 2022, 2023	<p>Oross Dániel – Szabó Andrea – Susánszky Pál: <i>Factors Influencing Satisfaction with Democracy in Europe</i> 12. November, 2020 European Societies Through the Prism of the European Social Survey Centre for Social Sciences, Budapest https://ess2020bp.weebly.com/</p> <p>Oross Dániel – Sergiu Gherghina: Why political parties encourage participatory opportunities? Evidence from Hungary ECPR General Conference, Virtual Event, 30 August – 3 September 2021.</p> <p>Kovarek Dániel – Oross Dániel: Testing Charter–Manifesto Congruence For Democratic Innovations within Political Parties: Evidence from Hungary; Oross Dániel – Boda Zsolt: Citizens’ Assemblies of the City Council of Budapest and their impact on climate policy; Oross Dániel: Members with insatiable appetite? Consequences of the use of digital</p>

			platforms on party members' opinion on intra-party democracy. ECPR General Conference, University of Innsbruck, 22 – 26 August 2022 Magni Szymaniak-Arnesen - Paulina Pospieszna- Daniel Oross - Gabriella Kiss: Strengthening Local Democracy or window dressing? Insights from Poznan and Budapest Citizens' Assemblies. ECPR General Conference, Charles University, 4 – 8 September 2023.
1	monográfia	2023	Oross Dániel: Demokratikus innovációk és a magyar pártok, Akadémiai Kiadó (megjelenés alatt).

Budapest, 2023. december 1.

Oross Dániel, PhD
kutatásvezető